

Lidová architektura Pořežan je ve stínu selského baroka

Ve stráni v Pořežanech se rozkládá zemědělská usedlost čp. 4 "po chalupě" U Moudrých, dnes U Hajných.

Usedlost má štít sýpkový ve stylu jihočeského selského baroka z roku 1857 a podobný (předělaný) štít obytné části z roku 1868. Původní sedlák tedy stavěl zděnou sýpku nebo špejchar o 11 let dříve než zděné obydlí. Bydlel patrně ve dřevěném stavení.

Po generaci tu jsou Hajných

Několik generací zde hospodaří Hajných, přičemž neměli žádnou spojitost s Moudrymi, po kterých je usedlost nazvána. Ani se neví, zda-li skutečný hospodář byl tenkrát Moudrý nebo jen moudrý jako přízvisko nebo narážka.

V roce 1995 se u statku objevili Američané, všechno obdivovali a filmovali. Ukázalo se, že jsou to potomci Kateřiny Hajné, po domáčku Káčí Hajných, která odešla někdy ve 20. letech do Ameriky.

Štít domu opravili v roce 1968

Štít obytné části byl opraven v roce 1968, zrovna v době, kdy byl stoletý a kdy začala ruská okupace. Štít byl zarovnan do prostého trojúhelníku a částečně byly otlučeny štukatury, které se tehdy již loupaly, ale mohly se obnovit. Časem byl zjednodušen i štít sýpkový.

Autorem štítů je „Podzemák“

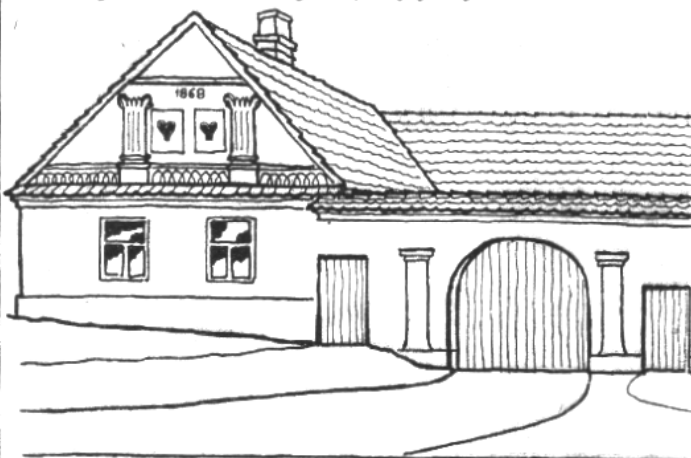
Autorem štítů je podle typických pilastrů zakončených plastickými závitými zedníky Jan Hospodář řečený Podzemák z Hroznějovic. Působil v okolí na pravém břehu Vltavy až k Týnu nad Vltavou a na levém břehu Vltavy např. v Purkarcích v letech přibližně 1816 až 1870. Pracoval se svými syny a se zedníkem Liškou z Bohunic.

Jan Hospodář zvaný Podzemák "udělal" enklávu jihočeského selského baroka na Vltavotýnsku. Posledním

pokračovatelem tohoto baroka byl Matěj Boček, který v Pořežanech vyzdobil několik štítů ještě po roce 1900.

Pořežany leží ve stráních

Pořežany jsou malebná vesnice v zelených stráních. Usedlost čp. 4 je trochu stranou, proto asi unikla památkářům. Naopak jim neunikl statek čp. 38 U Houšků v pro-

tějším kopci. Ten byl zapsán v seznamu nemovitých kulturních památek okresu Č. Budějovice pod poř. č. rejstříku 370, ale před časem ho opravovali, otloukli štukový dekor a nahodili brizolitem. Sice bylo zle, ale jihočeský štít nenávratně zmizel.

Statky jsou obklopeny sady a loukami

Většina statků je obklopena sady a loukami, což připomíná Ladovu poezii, ale vesnice začíná zarůstat vysokým plevellem a stromovím z náletů, protože málokdo to seče a vlastně nemá ani kdo.

Zatímco počet obyvatel Pořežan stále ubývá, počet domů je skoro stejný. V roce 1880 bylo ve vsi 46 domů a 312 obyvatel, v roce 1910 domů 48 a obyvatel 272, v roce 1970 také 48 domů, ale obyvatel 153 a v roce 1990 domů 43 a obyvatel již jen 110.

Nejčastější jsou Houšků

Ve vsi jsou nejčastější jména Houšků a Turků. Dodržuje se tradice v tom, že Houška, který bydlí v terénu výše, je Houška - horejší, Houška níže je Houška - dolejší. Dodržuje se i tradice

stavění májky. Letos to však s májkou dopadlo špatně.

Májku postavili poblíž Jednoty

Pořežanští postavili dne 30. 4. 1998 na vsi poblíž obchodu Jednoty májku vysokou 26 m. Podíleli se na tom tátové, protože mladých je ve vsi málo. Mladí slibovali, že budou do rána držet u májky službu, aby jim ji nikdo neufízl. Ale

nedrželi, a ráno 1. 5. 1998 ve 4 hodiny někdo rychle motorovou pilou májku podřízl. Podle Pořežanských existují důkazy (např. věnec), že májku podřízl Jaroslavičtí.

Jaroslavice byly u Vltavy

Jaroslavice byla vesnice u Vltavy před napuštěním Hněvkovické přehrady. Po zatopení se obyvatelé Jaroslavic přestěhovali na různá místa a také do Pořežan. Kdo konkrétně z Jaroslavičtých učinil řez, se neví, jen tuší. Dřív se do sloupu májky nabíjely železné pásy až do výše 3 m, aby nešla snadno podříznout. To se neudělovalo.

Architektura obce je ve stínu baroka

Lidová architektura Pořežan a širšího okolí zedníka Jan Hospodáře Podzemáka je ve stínu, neprávem, selského baroka Blat. V odborných publikacích např. ve výpravných knihách Jihočeská lidová architektura nebo Československá lidová architektura není ani, neprávem, uvedena. Je trochu drsnější a "kopcovitější" stejně jako krajina.

Text i kresba Jan SCHINKO